

УДК 343.21

Н.В. Пісна

**УРАХУВАННЯ ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОМУ У НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕННЯХ З КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА**

Стаття присвячена аналізу урахування практики застосування законодавства України про кримінальну відповідальність (кримінального закону) у наукових дослідженнях з кримінального права. Розглянуті проблеми використання наукою результатів практики застосування кримінального закону, кількісних та якісних показників використання практики українськими вченими у наукових дослідженнях з кримінального права, зворотнього впливу науки на практику застосування законодавства про кримінальну відповідальність.

Ключові слова: *практика застосування кримінального закону, судова практика, наукові дослідження з кримінального права.*

Стаття посвящена аналізу учета практики применения законодательства Украины о криминальной ответственности (криминального закона) в научных исследованиях из криминального права. Рассмотрены проблемы использования наукой результатов практики применения криминального закона, количественных и качественных показателей использования практики украинскими учеными в научных исследованиях из криминального права, обратного влияния науки на практику применения законодательства о криминальной ответственности.

Ключевые слова: *практика применения криминального закона, судебная практика, научные исследования из криминального права.*

The article analyzes ways in which implementation of the legislation of Ukraine on criminal responsibility (criminal law) is accounted for in research works on criminal law. It discusses the problems of using the results of criminal law implementation in science, quantitative and qualitative indexes of the use of implementation practices by Ukrainian scholars in their research works on criminal law and the reverse impact of theory on implementation of the legislation on criminal responsibility.

Key words: *criminal law implementation, judicial practice, research works on criminal law.*

Постановка проблеми. Питання урахування практики застосування законодавства України про кримінальну відповідальність (кримінального закону) у наукових дослідженнях з кримінального

права не було до сих пір предметом наукового аналізу. Разом із тим не викликає сумніву твердження про те, що будь-яка наука, у тому числі й наука кримінального права не може існувати ізольовано від практики. У такому разі наука перетворюється у "річ у собі і для себе". Як використовує наука результати практики застосування кримінального закону, які кількісні та якісні показники практики використовуються українськими вченими у наукових дослідженнях з кримінального права та зворотній вплив науки на практику застосування законодавства про кримінальну відповідальність (принаймні, його формальні показники) і є предметом розгляду у цій статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Спеціальних наукових досліджень проблем взаємозв'язку і взаємообумовленості науки кримінального права та практики його застосування нами виявлено не було. Окремі питання цієї проблеми розглядалися такими вченими як П.П. Андрушко та О.І. Парог в опублікованих тезах виступу на науково-практичних конференціях.

Формулювання цілей статті. Метою цієї статті є аналіз кількісно-якісних показників урахування практики застосування кримінального закону у наукових дослідженнях з кримінального права та зворотній зв'язок між результатами наукових досліджень кримінально-правових проблем і практикою застосування законодавства про кримінальну відповідальність.

Виклад основного матеріалу. Давно стало аксіомою, що наука не може розвиватися без опори на емпіричну основу. Це стосується й науки кримінального права. Практика визначає необхідність встановлення кримінально-правових заборон, дає можливість виявити прогалини у законодавстві, винайти складнощі у застосуванні кримінально-правових норм, оцінити їх ефективність. На базі теоретичного узагальнення судової практики наука кримінального права розробляє основи кримінально-правової політики, формулює концепцію розвитку кримінального законодавства, пропонує конкретні шляхи та способи усунення прогалин та недоліків конструкцій кримінально-правових норм.

Достатньо важливим є й питання про зворотній вплив практики, про її роль у розвитку кримінально-правової науки.

Серйозні кримінально-правові наукові дослідження неможливі без використання матеріалів судової практики. Форми, в яких містяться такі матеріали, можуть бути самими різноманітними:

постанови Пленуму Верховного Суду, які містять судове тлумачення загальних положень кримінального права, окремих груп кримінально-правових норм чи конкретної такої норми; щоквартальні огляди судової практики з кримінальних справ; щорічні огляди касаційної чи наглядової практики і т.д.¹

Визначити те, яким чином вчені використовують дані практики застосування кримінального закону у своїх наукових дослідженнях видалося можливим шляхом аналізу авторефератів дисертацій, поданих та захищених за науковою спеціальністю 12.00.08 - кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право, опублікованих на сайті Національної бібліотеки України імені Вернадського. Всього нами було проаналізовано 106 відповідних авторефератів за період 2008-2010 рр. Видається, що така вибірка буде достатньо репрезентативною.

Обов'язковими частинами будь-якого автореферату на здобуття наукового ступеня кандидата/доктора наук є так звана "емпірична база дослідження" та "практичне значення результатів дослідження". Аналіз цих структурних частин реферативних наукових робіт з кримінального права дав нам можливість вивести більш-менш об'єктивні кількісно-якісні показники урахування практики застосування кримінального закону у науковій роботі та зворотній вплив науки на практику правозастосування.

Почнемо з того, як відображається у дисертаціях посилення на практику застосування законодавства про кримінальну відповідальність. Як правило автори використовують своєрідні "штампи", "кліше", які переходять з автореферату у автореферат та відрізняються лише кількістю фактично використаних практичних матеріалів. Типовими прикладами використання відповідних формулювань є такі: "Емпірична база дослідження - відомості, одержані в результаті вибіркового вивчення дисертантом кримінальних справ відповідної категорії, розглянутих військовими судами в період 1984 - 2009 рр. (300 справ); узагальнення практики, зробле-

¹ Рапог А.И. Роль судебной практики в развитии науки уголовного права. // Уголовное право: стратегия развития в XXI веке: Материалы Шестой Международной научно-практической конференции 29-30 января 2009 г. - М.: Проспект, 2009 - С. 3. (592 с.).

ні судами, статистичні дані щодо справ кримінальної юрисдикції. Крім того, вивчені матеріали практичної діяльності колишніх Головного управління виховної роботи МО України, Головного управління з гуманітарних питань та соціального захисту ГШ ЗС України; діючого нині Головного управління виховної та соціально-психологічної роботи ЗС України стосовно дисциплінарної практики зазначеної категорії за 1992 – 2009 рр.¹ або "...вивчено і проаналізовано практику судів України за 2003–2006 рр. Вивчено 65 кримінальних справ за фактами вчинення умисних вбивств при перевищенні меж необхідної оборони, заподіяння умисних тяжких тілесних ушкоджень, вчинених при перевищенні меж необхідної оборони, проведено інтерв'ю 200 громадян (робітників, службовців, підприємців) і 50 практичних працівників правоохоронних органів щодо питань реалізації права на необхідну оборону".²

Джерелами одержаних знань про практику застосування законодавства про кримінальну відповідальність науковці здебільшого називають "матеріали судової практики", "статистичну звітність", "результати вивчення та узагальнення слідчої, прокурорської та судової практики", "офіційні статистичні дані" тощо.

Цікавим є той факт, що з проаналізованих 106 авторефератів лише 81 автор заявив аналіз практики застосування кримінального закону у тій чи іншій формі. Таким чином лише 76 % науковців обґрунтовували свої наукові результати вивченням практики, яка склалася із об'єкту чи предмету дослідження. 24 % дисертацій носять суто теоретичний характер. Якщо спробувати обрахувати середню кількість вивчених практичних матеріалів на одну дисертацію, то формально цей показник становить 214 матеріалів на одну дисертацію. При цьому слід мати на увазі, що істотно збіль-

¹ Карпенко М.І. Кримінальна відповідальність за порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості / Автореферат дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2010. – С.4. (19 с.)

² Гусар Л.В. Необхідна оборона: кримінологічні та кримінально-правові аспекти / Автореферат дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.08. – Одеса: Одеська національна юридична академія, 2009. – С.6. (23 с.)

шує середній показник практичних матеріалів у дисертаціях кримінологічні та кримінально-виконавчі дослідження. Так у дисертації Халимон С.І. вивчено понад 1200 матеріалів особових справ осіб, які перебувають на обліку в кримінально-виконавчій інспекції.¹ В дисертації Г.С. Резніченко проаналізовано результати вивчення особових справ щодо 1148 засуджених жінок, які утримувалися в колонії мінімального рівня безпеки із загальними умовами утримання.²

Якщо поглянути на досліджуваний аспект цієї проблеми у абсолютних цифрах, то найбільше практичних матеріалів використано у дисертації Н.В. Марченко. Автор заявив, що *емпіричну базу дослідження* склали наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, історичні правові пам'ятки, постанови Пленуму Верховного Суду України, чинне кримінальне законодавство України та іноземних держав, матеріали 1800 кримінальних справ, які зберігалися у архівах районних судів міст обласного значення у трьох регіонах України: міста – Запоріжжя, Луганськ, Львів за період 2000-2007 рр.; статистичні дані Міністерства внутрішніх справ України за період 2002-2007 рр.; дані судової статистики Верховного Суду України за період 2002-2007 рр.³ Найменший багаж судової практики (серед тих, хто взагалі заявив її використання) у дисертаціях Чумаченко Т.А. та Діордіца І.В. – 5 та 7 кримінальних справ відповідно.⁴

¹ Халимон С.І. Запобігання злочинам серед осіб, які перебувають на обліку у кримінально-виконавчій інспекції. / Автореферат дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 – Дніпропетровськ: ДДУВС, 2008. – С. 5-6. (24 с.)

² Резніченко Г.С. Особливості виконання і відбування покарання у виді позбавлення волі стосовно засуджених жінок. / Автореферат дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 – Дніпропетровськ: ДДУВС, 2009. – С. 6. (21 с.)

³ Марченко Н.В. Додаткові покарання та особливості їх призначення. / Автореферат дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 – К.: Академія адвокатури України, 2009. – 22 с.

⁴ Чумаченко Т.А. Викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самостійного використання (ст. 188¹ КК України): кримінально-правова характеристика. / Автореферат дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2008. – С. 5. (18 с.); Діордіца І.В. Кримінальна відповідальність за дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади. / Автореферат дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 – К.: Академія адвокатури України, 2009. – с.6. (23 с.)

Зрозуміло, що не кожна наукова робота з кримінального права може ґрунтуватися на практиці застосування кримінального закону, оскільки такої або об'єктивно не існує, або вона ще не склалася як правове явище. Так у роботі С.В. Хилюк практики застосування закону немає, оскільки вона не є об'єктом дослідження,¹ а у дослідженні О.О. Михайлова практика не склалася об'єктивно, оскільки в українському кримінальному праві юридична особа не є суб'єктом злочину.²

Дослідження судової практики, насамперед її цільових установок, ступені пов'язаності із законом й, навпаки, свавільності її наслідків, виражених в інтенсивності кримінальної репресії, визначаються у науці кримінального права як частина предмета або один з напрямів необхідного аналізу тенденцій і протиріч розвитку кримінального закону.³ Потреба вивчення практики застосування законодавства про кримінальну відповідальність як підґрунтя визначення потреби дослідження кримінально-правової проблеми взагалі, або ж додатковим аргументом на користь тих чи інших наукових результатів повинна стати одним з першочергових завдань кожної наукової розробки.

Практика застосування кримінального закону своїм проявом має не лише процесуальні акти його застосування, а й ставлення професійних юристів до тих чи інших проблем кримінального права. Таке ставлення формується в юриста протягом багатьох років правозастосовної діяльності, знань теоретичних підстав та практичного підґрунтя застосування кримінального законодавства. Шляхом тривалого впливу цих факторів виробляється так званий правовий підхід того чи іншого юриста, того чи іншого правоза-

¹ Хилюк С.В. Развитие науки криминального права Украины після відновлення її державної незалежності (питання особливої частини). / Автореферат дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 - Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2008. - 18 с.

² Михайлов О.О. Юридична особа як суб'єкт злочину: іноземний досвід та перспективи його застосування в Україні. / Автореферат дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 - К.: Академія адвокатури України, 2008. - 18 с.

³ Жалинский А.Э. Уголовное право в ожидании перемен: теоретико-инструментальный анализ. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Проспект, 2009. - С. 69.

стосовного органу. Основна мета вивчення правових підходів полягає у розумінні стану і процесів професійної діяльності юриста. Потім їх аналіз дає можливість з'ясувати, наскільки легітимне право в очах діючих юристів, яка ефективність правового регулювання, чим і як визначається правова практика, що дає можливість прогнозувати її розвиток, й відповідно у можливих межах – управляти нею.¹

Правова позиція юристів з того чи іншого кримінально-правового питання також стає джерелом вивчення практики застосування кримінального закону. Основним і чи не єдиним способом вивчення правових позицій фахівців у галузі кримінального права є анкетування. У 58% проаналізованих авторефератів дисертацій з кримінального права заявлено проведення анкетування різних категорій респондентів: суддів, прокурорів, адвокатів, слідчих, науковців, пересічних громадян. Відповідно, 42% дисертацій обійшлося без використання цього способу вивчення правових позицій практиків.

Вирахування середньоарифметичного показника кількості проанкетованих респондентів у проаналізованих авторефератах дає такі дані: 263 анкети на одну дисертацію. Знов ж таки – середня цифра – така, яка дає підстави стверджувати, що із цим аспектом вивчення практики все в порядку. Проте й тут істотне підвищення середнього показника досягається завдяки декільком дослідженням, в яких опитано від 1000 до 4000 осіб. Наприклад, емпіричною базою дисертації Ю.О. Стелковської стали результати опитування шляхом анкетування 1048 засуджених, що відбувають покарання в установах виконання покарань в Одеській області (Одеська виправна колонія № 14, Південна виправна колонія № 51; Чорноморська виправна колонія № 74) та 208 засуджених – колишніх працівників правоохоронних органів, що відбувають покарання у Менській виправній колонії (№ 91). Здійснено аналіз статистичних даних Центру статистики Управління інформаційних технологій при ГУМВС України в Одеській області щодо 529 осіб, які входили до складу 118 організованих груп та злочинних організацій, стосовно яких кримінальні справи було закінчено та направ-

¹ Жалинский А.Э. Уголовное право в ожидании перемен: теоретико-инструментальный анализ. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Проспект, 2009. - С.149.

лено до суду за 2002–2006 роки (Ф. 2 Статистична картка на особу, яка вчинила злочин – Додаток до п. 6.2.4. Інструкції про єдиний облік злочинів, що ведеться МВС України).¹ У дисертації В.В. Кондратішиної емпіричну базу дослідження становлять матеріали опитування працівників правоохоронних органів (МВС і ДКВС) – усього 250 осіб, архівні матеріали (досліджено 100 архівних кримінальних справ на 100 засуджених, які вчинили злочини в УВП). Здійснено анкетування представників різних соціальних груп з метою визначення оцінок практики виконання кримінальних покарань (більше 4 тис. громадян).² Якщо брати до уваги лише опитування осіб, які у своїй професійній діяльності застосовують законодавство про кримінальну відповідальність, то кількість заповнених ними анкет не перевищує в середньому 170 осіб. Серед проаналізованих авторефератів дисертацій з кримінального права зустрічаються й такі, які заявляють проведене анкетування 50, 52, 48 осіб. Очевидно, що така кількість опитаних навряд чи зможе об'єктивно відобразити правову позицію певної категорії юристів, які застосовують кримінальне законодавство.

Видається, що як і у попередній частині проблеми, й у цьому аспекті, потреба вивчення правових позицій практиків, не об'єктивованих назовні в процесуальних актах, а вироблених протягом тривалої безпосередньої практики правозастосування, є об'єктивною та необхідною. Цікаво, що лише два автори проаналізованих реферативних робіт серед емпіричної бази дослідження назвали власний досвід практичної роботи, а це лише близько 1,9% всіх вчених.³

¹ Стрелковська Ю.О. Маргінальні групи в структурі організованої злочинності: кримінологічне дослідження. – Одеса: Одеська національна юридична академія, 2008. / Автореферат дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 – С. 5. (21 с.)

² Кондратішина В.В. Кримінально-виконавча політика України: формування та реалізація. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2009. / Автореферат дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 – 20 с.

³ Мельник Р.І. Кримінально-правова характеристика звідомо незаконного затримання, приводу, арешту та тримання під вартою (ст. 371 КК України). / Автореферат дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2008. – 36 с.; Попрас В.О. Штраф як вид покарання за кримінальним правом України. / Автореферат дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 – Харків: Національна юридична академія імені Ярослава Мудрого, 2008. – 19 с.

Велике значення має й зворотній зв'язок між наукою кримінального права та кримінально-правовою практикою. Метою кожної дисертації є не лише одержання диплому кандидата чи доктора юридичних наук, а й удосконалення кримінально-правового буття. Удосконалення, підвищення ефективності, покращення і т.д. – слова, які не сходять зі сторінок авторефератів.

Професор Андрушко П.П. відзначив, що впровадження результатів наукових досліджень з кримінального права у правозастосовну практику можливе і фактично здійснюється, зокрема у таких формах (шляхом):

- підготовка проектів постанов Пленуму Верховного Суду України та підготовка зауважень і пропозицій до проектів постанов, які Верховним Судом України підготовлені для розгляду в першому чи другому читанні, а також у наданні Верховному Суду України пропозицій по внесенню змін чи доповнень до чинних постанов Пленуму Верховного Суду;

- участь в узагальненнях судової практики, які здійснюються по окремих категоріях кримінальних справ Верховним Судом України та апеляційними судами або за дорученням Верховного Суду України, або за власною ініціативи;

- надання науково-консультативних висновків спеціаліста в галузі кримінального права по окремих кримінальних справах по запитах чи на прохання органів досудового слідства та судів (суддів);

- участь у роботі науково-практичних конференцій, семінарів та круглих столів, які проводяться для чи за участі працівників правозастосовних органів, зокрема суддів та органів досудового слідства;

- написання науково-практичних коментарів до КК, практичних посібників по розгляду окремих категорій справ, опублікування статей у періодичних виданнях.¹

Практично всі наведені форми впливу науки на практику відображені у проаналізованих авторефератах. Показники впрова-

¹ Андрушко П.П. Проблеми впровадження результатів наукових досліджень з кримінального права у правозастосовчу діяльність та їх використання (врахування) у законотворчій діяльності // Теоретичні основи забезпечення якості кримінального законодавства та правозастосовної діяльності у сфері боротьби зі злочинністю в Україні: матеріали наук. конф., 15 травня 2009 р./ ред. кол. В.І. Бориков (гол. ред.) та ін. - Х.: Право, 2009. - С. 52-53 (С.52-56).

дження результатів наукових досліджень виглядають так: всі вчені відзначають практичну значимість їх досліджень, здатність наукових результатів покращити "життя" кримінального права у правотворчості, правозастосуванні та навчальному процесі. Найбільш типовими "штампами" практичного значення проведеного дослідження є: "...у законодавчому процесі - у результаті дослідження сформульовано пропозиції та рекомендації, які можуть бути використані при підготовці нормативно-правових актів, у подальшому вдосконаленні кримінального законодавства України; у правозастосовній діяльності - результати дослідження можуть бути використані у слідчій та судовій практиці при провадженні та вирішенні кримінальних справ про злочини, за які може бути застосований додатковий вид покарання у вигляді конфіскації майна¹..." або: "...у законотворчості - для подальшого вдосконалення кримінально-правових норм щодо врегулювання питань, пов'язаних з криміналізацією окремих проявів незаконної господарської діяльності; - у правозастосуванні - при розгляді конкретних кримінальних справ, пов'язаних із злочинним посяганням на порядок здійснення господарської діяльності та діяльності з надання фінансових послуг"².

Цікавою й достатньо популярною є така форма оголошення автором про практичне використання наукових результатів його дисертацій як акт впровадження - письмовий документ, який засвідчує корисність проведеного дослідження і його здатність бути застосованим у практиці органу або відомства, що його видав. Про наявність такого документа заявили 54 науковці або у майже 51% всіх авторефератів. У багатьох роботах міститься посилання на два або більше акти впровадження. Місцями впровадження наукових результатів дисертацій є Верховна Рада України (її відпові-

¹ Собко Г.М. Конфіскація за кримінальним законодавством України. / Автореферат дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 - К.: Інститут держави і права імені В.М.Корецького, 2008. - С. 8. (21 с.)

² Бобонич Є.Ф. Порушення порядку зайняття господарською діяльністю та діяльністю з надання фінансових послуг: кримінально-правова характеристика (ст. 202 Кримінального кодексу України). / Автореферат дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 - К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2009. - с. 8. (21 с.)

дні комітети) – 44 дисертації; Верховний Суд України – 18 робіт; органи виконавчої влади та правоохоронні відомства – 36 матеріалів. Про опублікування результатів наукових досліджень у формі методичних рекомендацій для органів застосування законодавства про кримінальну відповідальність заявили лише два дослідники (1,9%).

Практично всі проаналізовані автореферати дисертацій мають структурну частину "апробація наукових досліджень". Уважно вивчивши положення реферативних робіт, які містяться у цій структурній частині автореферату, є всі підстави стверджувати, що апробація наукового дослідження у 100% випадках зводиться до обговорення дисертації на відповідній кафедрі та виступу на науково-практичній конференції. Інших форм апробації наукових результатів не виявлено.

Висновки. Проведений аналіз реферативних робіт, які містять основні результати наукових досліджень з кримінального права, та показників взаємного впливу практики застосування законодавства про кримінальну відповідальність та кримінально-правової науки, дає підстави стверджувати високий рівень формалізму у цьому питанні. Об'єктивна вимога тісної співпраці науки і практики сприймається багатьма вченими як необхідний формальний момент наукового дослідження і відображається у роботах відповідним чином. Впровадження наукових результатів у практичну діяльність органів та відомств, які застосовують кримінальний закон так само здебільшого носить формальний характер, оскільки наявність у роботі документу про "впровадження дисертації у практичну діяльність Головного управління МВС України у Луганській (Львівській, Одеській, Донецькій і т.п.) області" навряд чи реально вплине на покращення ефективності практики застосування КК України. Визнання пропозицій "слухними і такими, що можуть бути використані у ..." не можна розцінювати як реальний вплив на практичну складову функціонування кримінального права.

У зв'язку із цим видається необхідним запровадити вимоги підвищення практичної складової у наукових дослідженнях з кримінального права, наприклад, шляхом введення у структуру наукової роботи обов'язкової структурної частини (розділу чи під-

розділу), в якій практику застосування кримінального закону з того чи іншого предмету дослідження піддавати самостійному поглибленому аналізу.

В аспекті впровадження наукових результатів у практику правозастосування авторам необхідно було би більш аргументовано доводити здатність наукових результатів дисертації підвищувати ефективність застосування кримінального закону, використовуючи при цьому методи моделювання, експерименту та інші тощо.

УДК: 343.98:343.343.3

А.В. Іваниця

**СПОСІБ ВЧИНЕННЯ ВБИВСТВА
ЧЕРЕЗ НЕОБЕРЕЖНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ
КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ**

Наукова стаття присвячена висвітленню способів вчинення вбивства через необережність. Розглядаються різноманітні способи вчинення вбивства через необережність, а також розробляється їх класифікація для більш швидкого розслідування злочину.

Ключові слова: *вбивство через необережність, криміналістична характеристика, спосіб вчинення злочину.*

Научная статья посвящена освещению способов совершения неосторожного убийства. Рассматриваются разнообразные способы совершения неосторожного убийства, а также разрабатывается их классификация для более быстрого и эффективного расследования преступления.

Ключевые слова: *неосторожное убийство, криминалистическая характеристика, способ совершения преступления.*

The scientific article is devoted illumination of some aspects of the investigation of the reckless homicide. Typical situations of the investigation are examined, and the activity of the investigator by carry out urgent and next investigating acts is examined too.

Key words: *reckless homicide, criminalistic characteristic, investigating acts.*

Для формування концепції криміналістичної характеристики вбивств через необережність та розробки методики їх розслідування важливу роль відіграє спосіб вчинення таких злочинів. Знання типових способів вчинення необережних вбивств дозволяє ефективно застосовувати одну з найбільш ефективних та практичних